Overdracht

Sanne Daemen

Overdracht

Dit is een werk van fictie. Elke gelijkenis met bestaande personen, levend of overleden, of met werkelijke gebeurtenissen berust louter op toeval.

Proloog

Zo herinner ik het me.

Ik lig op mijn rug met de deken tot aan mijn kin, zo strak dat ik mijn eigen hart ertegen voel tikken, en luister naar ons huis. Boven me hangen de plaksterren die al lang niet meer gloeien, vaal en groenig, als vingerafdrukken op het plafond. Bij het raam laat het behang met de lichtblauwe ballonnen los; als het waait, ritselt het, zoals papier dat iemand heel langzaam openvouwt.

Ons huis is het laatste van het rijtje, aan het eind van een doodlopende straat, met een grindoprit waar papa's auto altijd een beetje scheef op staat, alsof hij haast had toen hij parkeerde. Overdag is het gewoon een huis, met een brievenbus die klemt en een heg die niemand snoeit. 's Nachts niet.

's Nachts lig ik met gespitste oren. Bij elk geluid gaat mijn hart bonken, net zo lang tot ik weet wat het is, en pas dan zakt het terug, zoals badwater dat langzaam door het putje wegloopt. Als ik een geluid niet kan plaatsen, blijft het bonken. Dan lig ik met wijd open ogen naar de sterren te staren die niet meer gloeien, en maak ik mijn adem zo klein dat de deken niet beweegt. Tot het geluid terugkomt. Of nooit meer.

De cv-ketel tikt. Hij hangt op zolder, achter het luik in het plafond, recht boven de bovenste tree. Daar kom ik nooit. Er is geen lichtknopje, alleen een peertje aan een touwtje, en om bij dat touwtje te komen moet je eerst een paar stappen in het donker zetten, met je hand voor je uit, zonder te weten wat je straks aanraakt. Ik weet dat daar iemand woont. Ik heb hem nooit gezien. Maar soms, als de ketel stil is, kraakt de zoldervloer. Heel lang-

zaam. Alsof iemand op zijn tenen naar het luik loopt en daar blijft staan.

Luisteren. Net als ik.

Beneden bromt de koelkast. Ik hoor hem tot hierboven. Dat geluid ken ik, daar ben ik niet bang voor. Maar het zit in de weg. Het zoemt onder alle andere geluiden door en maakt ze dof, en ik moet erdoorheen luisteren, zoals je door een beslagen raam probeert te kijken.

Er is één geluid dat ik het beste ken.

De trap.

Dertien treden, met bruine vloerbedekking die aan de voorkant van elke tree tot op de draad is versleten, zodat je onder je blote voeten de ruwe draadjes voelt, stug als het haar van een oude knuffel. Ik ken ze allemaal.

De onderste kraakt. De vijfde zucht. De negende geeft een klein tikje als iemand er zijn hele gewicht op zet. Aan het geluid hoor ik wie er komt. Daan loopt alsof de trap van glas is: zacht, met pauzes, alsof hij steeds even luistert of hij niet te veel lawaai maakt. Boaz stampt, alsof iedereen moet weten dat hij eraan komt. Papa loopt rustig en gelijkmatig. Soms neuriet hij.

En mama.

Mama heeft twee manieren van lopen. Als ze wijn heeft gedronken, sleept haar voet over de rand van elke tree. Slof. Slof. Ze houdt zich vast aan de leuning, die dan piept, een hoog en dun geluid, als een muis die klem zit. Dat is niet erg. Dan gaat ze naar haar slaapkamer en blijft het stil tot de ochtend, als ik op weg naar beneden op mijn tenen langs haar deur sluip.

Als ze boos is, loopt ze hard. Snel, zonder pauzes, en de negende tree tikt niet. Hij knalt.

Vanavond hoor ik de onderste tree kraken en word ik van steen.

Ik tel. Eén. Twee. Drie.

Dan niets.

Onder de deken leg ik mijn middelvinger over mijn wijsvinger. Ik knijp mijn ogen zo hard dicht dat ik sterretjes zie.

Niet voor mij. Laat het niet voor mij zijn.

Naast mijn kamer zijn er nog twee. Dat weet ik. Toch denk ik dat het voor mij is.

De stappen komen verder. Maar ze klinken anders. Rustig. Gelijkmatig.

Papa.

Mijn deur gaat open en een streep licht van de overloop valt schuin over mijn bed, over mijn knieën, tot op de muur. Hij gaat op de rand zitten. De matras zakt naar zijn kant, zodat ik tegen hem aan rol, tegen zijn heup. Hij ruikt naar buiten. Naar koude lucht, sigaretten en het leer van zijn jas, dat zacht kraakt als hij zich naar me toe buigt.

'Lilly, mijn lieve meisje,' zegt hij zacht. 'Slaap je?'

Ik schud mijn hoofd. Mijn vingers zitten nog in een kruisje.

'Ik moet een tijdje weg,' zegt hij. 'Voor mijn werk. Naar het buitenland.'

Achter hem, in de deuropening, staat een koffer. De grote bruine, met de kapotte rits aan de zijkant.

'Hoe lang is een tijdje?'

Hij strijkt mijn haar van mijn voorhoofd. Zijn hand is warm. 'Niet te lang.'

Ik weet nog dat ik hem geloofde. En ik weet nog dat er iets in mijn buik zat dat hem niet geloofde. Een klein, hard steentje. Volwassenen gaan niet midden in de nacht werken met een vakantiekoffer. Althans niet mijn vader.

Hij kust me op mijn voorhoofd. Dan staat hij op, pakt de koffer en trekt de deur zachtjes achter zich dicht. Ik hoor hem de trap af gaan. Rustig. Gelijkmatig. De negende tree tikt.

De voordeur. Een auto die start.

En dan, buiten, iemand die krijst. Hoog en rauw, als een dier. Het gaat maar door.

De buren, denk ik. De buren hebben weer ruzie.

Ik trek de deken over mijn hoofd tot het ophoudt.

Het blijft lang stil. Dan, vlak naast mijn oor, door de dunne muur tussen mijn kamer en die van Daan:

Tik. Tik.

Daan.

Ik maak een vuistje en klop terug.

Tik. Tik.

Ik ben er.

* * *

De volgende ochtend zitten er korsten op mijn knieën. Allebei. Rauw en rood, met kleine grijze steentjes erin, die ik er met het puntje van mijn nagel uit probeer te peuteren tot het weer gaat bloeden. Twee nagels zijn ingescheurd, tot in het vlees.

Mama zit aan de keukentafel, met haar ellebogen op het plastic tafelkleed met de citroentjes erop. Ze kijkt er niet naar. 'Je hebt weer liggen woelen,' zegt ze, en ze schenkt haar koffie in. Op het aanrecht staat een leeg wijnglas met een rode rand onderin, zo opgedroogd dat het aan het blad plakt.

Ik weet niet waar ik ze van heb.

Ik weet het nog steeds niet.

Nu

Ik ken deze kamer.

Ik heb hier tientallen keren gezeten, op de stoel aan de korte kant van de tafel, schuin achter een verdachte, met mijn blocnote op mijn knie. Ik weet dat de tl-buis boven de deur zoemt en heel af en toe knippert. Ik weet dat de verwarming onder het raam het niet doet en dat er daarom altijd een kleine elektrische kachel in de hoek staat, die naar verbrand stof ruikt. Ik weet dat de koffie uit de automaat op de gang in dunne plastic bekertjes komt, die zo heet worden dat je ze aan de rand moet vasthouden.

Ik houd mijn bekertje aan de rand vast.

Alleen zit ik vandaag niet aan de korte kant. Ik zit in het midden van de tafel, op de stoel van de verdachte, en naast me zit een advocaat die ik ken van tientallen verhoren. Toen zat ik schuin achter haar cliënt. Nu ben ik het. Tegenover me zit een rechercheur met grijze slapen en een trouwring die hij steeds rond zijn vinger draait. Ik heb voor hem getolkt. Twee keer, misschien drie. Hij zegt mijn naam alsof hij het niet zeker weet.

Het rode lampje van de opname brandt.

Hij schuift een foto over de tafel naar me toe en draait hem om, zodat ik hem goed kan zien. Ik hoef niet te kijken. Ik weet wat het is voordat mijn ogen er goed op scherpstellen: een trap van kaal hout, grijs gelakt, vijftien treden. De onderste is donker. Niet van het hout.

'Mevrouw,' zegt hij. 'Kunt u mij vertellen wat er die nacht in uw huis is gebeurd?'

Ik heb honderden mensen deze vraag horen krijgen. Ik heb hun antwoorden vertaald, zin voor zin. Ik weet precies hoe een antwoord klinkt als het waar is. En hoe het klinkt als het dat niet is.

'Ik weet het niet,' zeg ik.

Het is de waarheid. En het klinkt precies zoals bij iedereen die liegt.

Deel 1

Wat ik hoor

1

Stappen

Ik hoor de voordeur.

Ik lig nog steeds wakker. De wekker op het nachtkastje zegt kwart over drie. De rode cijfers blijven in het donker hangen, als iets wat naar me kijkt.

Beneden gaat het slot. Ik hoor het zachte klikken van een deur die iemand met de klink omlaag in het slot laat glijden, het geluid van iemand die weet dat het nacht is en niet gehoord wil worden.

Ik lig stil. Mijn hart weet het eerder dan ik: het bonkt in mijn keel, in mijn oren, tot in de toppen van mijn vingers onder het dekbed. Ik ben drieëndertig, beëdigd tolk, met een eigen huis en een hypotheek, en toch lig ik hier precies zoals ik altijd heb gelegen: plat op mijn rug, de deken tot aan mijn kin, mijn adem zo klein dat hij niets verstoort, mijn ogen wijd open in het donker en mijn oren nog wijder.

Ik heb het nooit afgeleerd. Mijn hoofd weet dat het voorbij is. Dat ik niet meer in het huis met de dertien treden woon, en dat er niemand meer de trap op komt om te beslissen of het vannacht voor mij is. Maar mijn lichaam is daar nooit weggegaan. Ergens in mij ligt nog altijd een meisje van zeven dat heeft geleerd dat de nacht het gevaarlijkste deel van de dag is, en dat je hem alleen overleeft als je eerder hoort wat er komt dan dat het er is.

Ze slaapt nooit echt. Ze wacht.

Mijn trap heeft vijftien treden. Kaal hout, door de vorige bewoners grijs gelakt; ik wil het al drie jaar afschuren. De derde kraakt.

De achtste zakt een millimeter door als je er in het midden op stapt. Ik heb ze geteld in de eerste week dat ik hier woonde, nog voor ik de dozen had uitgepakt. Dat doe ik in elk huis.

De derde kraakt, en ik begin te tellen zonder dat ik het wil, zoals ik het altijd heb gedaan.

Tijme loopt licht voor een man van een meter negentig. Hij springt eerder dan dat hij stapt, twee treden tegelijk, alsof de trap een spelletje is dat hij elke avond opnieuw wint. Dat is het geluid dat ik verwacht, het geluid waarbij mijn hart weer zou zakken.

Maar dit is het niet. Dit is langzaam: één tree, dan stilte, dan nog één. Ik hoor een hand over de leuning schuiven, het droge geschuur van een handpalm over hout, en dan weer niets, langer dit keer, alsof iemand halverwege de trap is blijven staan om te horen of ik slaap.

Iemand die luistert, net als ik.

Onder het dekbed schuift mijn middelvinger over mijn wijsvinger. Ik merk het pas als het al gebeurd is. Zo gaat het altijd, alsof mijn hand het nooit is vergeten, ook al heeft mijn hoofd het allang afgeleerd. *Niet voor mij.*

Het is belachelijk, en dat weet ik. Overdag zit ik in verhoorkamers tegenover mannen die dingen hebben gedaan waar ik 's avonds niet aan wil denken, en zet ik hun woorden zonder te trillen om in nette Nederlandse zinnen. Daar kruis ik mijn vingers niet. Daar ben ik iemand anders, iemand met een stem die niet hapert en een rug die recht blijft. Maar hier, in het donker, met die stappen op de trap, ben ik weer zeven.

De achtste tree zakt door. Dan hoor ik een zucht en een zachte vloek, binnensmonds.

Mijn deur gaat op een kier open en het licht van de overloop valt in een streep over het bed. In de opening staat een lange, smalle schaduw die zijn hoofd een beetje moet buigen voor de deurpost.

'Lil?' fluistert hij. 'Slaap je?'

Alle spanning trekt in één keer uit mijn lijf en ik zak terug in de matras, slap van opluchting. Het is Tijme. Natuurlijk is het Tijme,

wie zou het anders moeten zijn, en toch blijft mijn hart nog een paar tellen bonken voordat het gelooft wat mijn hoofd al weet.

Hij komt binnen en gaat op de rand van het bed zitten. De matras zakt naar zijn kant en ik rol een stukje tegen hem aan.

'Sorry,' fluistert hij. 'Ik wilde je niet wakker maken. Ik liep expres zacht.'

'Dat hoorde ik.'

'Ik ook,' zegt hij. 'Ik klonk als een inbreker met een hernia.'

Hij zegt het zonder een spier te vertrekken, met dat strakke gezicht waarmee hij ook de slechtste moppen vertelt, en ik lach, tegen mijn zin, met mijn mond half in het kussen. Het laatste restje spanning glijdt uit mijn schouders.

Tevreden laat hij zich achterover vallen, dwars over mijn benen. Zijn haar is nat van de motregen en hij ruikt naar oude sigarettenrook en naar iets zoets wat ik niet meteen kan plaatsen, kauwgom misschien, of energiedrank.

'Waar was je?'

'Bij Joris. Dat zei ik toch.' Hij wuift vaag met zijn hand, alsof de avond vanzelf is gebeurd. 'Voetbal kijken, en toen nog een biertje, en toen nog een, en toen was het ineens drie uur.'

Dat zei hij niet. Vanmiddag zei hij dat hij moest overwerken. Ik weet het zeker, want ik stond met mijn telefoon tussen schouder en oor een dossier door te lezen voor de zitting van morgen en dacht nog: fijn, dan kan ik vanavond in alle rust voorbereiden.

Ik appte hem vanavond een paar keer, kort na elkaar. Daarna belde ik, tot ik mezelf op zijn voicemail hoorde: te hoog, met een lachje erachter alsof het niks was. Ik wist dat het controlerend was. Toch bleef mijn duim boven het scherm hangen, en bij elke minuut zonder antwoord trok er iets onder mijn ribben strakker, als een veter die iemand steeds een slag verder aantrekt. Ik at staand bij het aanrecht een boterham die naar karton smaakte, met de telefoon naast het broodplankje en het scherm naar boven. Later lag ik op mijn rug met hem op mijn borst, zodat ik hem zou voelen trillen als ik toch in slaap viel. Het ging me niet om waar hij was. Het ging om de stilte, die zich door het huis verspreidde als kou uit een open

raam, tot in mijn vingertoppen, tot ik zo stil lag dat ik me afvroeg of iemand zou merken dat ik er nog was.

Ik zeg het niet. Ik weet hoe het gaat als ik het wel zeg: zijn gezicht dat dichtklapt, die gekwetste blik alsof ik hem een klap heb gegeven, en daarna dagen waarin hij net iets te vrolijk doet. En ik weet wat er in hem zit als hij zo laat thuiskomt, iets onrustigs dat aan hem trekt. Ik zag het de eerste avond al, in de kroeg, toen zijn knie onder tafel op en neer wipte terwijl hij me aankeek alsof ik het enige in de ruimte was dat stilstond. Ik zag het, en ik wilde hem helpen.

Zijn telefoon zoemt op zijn borst, met het scherm naar beneden. Tijme pakt hem niet.

'Wie is dat?'

'Joris.' Hij draait zich naar me toe en legt zijn hand op mijn heup, warm door het dekbed heen. 'Om te vragen of ik goed thuis ben. Lief, hè?'

De telefoon zoemt nog twee keer. Dan is het stil.

'Ga slapen,' zegt Tijme. 'Jij moet morgen vroeg naar de rechtbank.'

Hij weet altijd wanneer ik vroeg naar mijn werk moet. Ik kijk naar hem, naar de natte krul die op zijn voorhoofd plakt, en in mijn borst smelt iets, zoals boter op een warm bord. Tegelijk schrijnt het.

'Wil je thee?' vraag ik.

Hij glimlacht. 'Jij bent te goed voor mij, weet je dat?'

Ik trek mijn ochtendjas aan en loop naar beneden. Halverwege de trap voel ik het al, dat warme, rustige gevoel dat zich als een kruik tegen mijn buik legt zodra iemand me nodig heeft. Thee met twee suikerklontjes, zoals hij het lekker vindt. Hij heeft een zware avond gehad.

* * *

Om half zeven gaat de wekker. Tijme ligt op zijn buik met één arm over de rand van het bed en ademt zwaar. Op het nachtkastje staat de thee die ik voor hem heb gezet, onaangeroerd en koud.

Ik douche, kleed me aan en zet koffie, zo sterk dat de eerste slok langs mijn verhemelte schuurt. Om negen uur heb ik een zitting met een Poolse verdachte en een officier van justitie die praat alsof hij een trein moet halen. Staand aan het aanrecht lees ik mijn aantekeningen nog één keer door, met mijn vinger langs de regels, zoals ik op de basisschool leerde lezen.

Dan pak ik mijn tas en loop naar het haakje naast de voordeur, waar mijn sleutels hangen. Daar hangen ze altijd. Het is het eerste wat ik doe als ik binnenkom en het laatste wat ik aanraak als ik wegga, al zolang ik op mezelf woon: het koele metaal tussen mijn vingers, het tikje tegen het haakje, een geluid dat ik moet horen voordat ik de deur uit kan.

Het haakje is leeg.

Ik kijk op het kastje eronder, in mijn jaszak, twee keer in mijn tas en op het aanrecht, steeds sneller, terwijl dat bekende gebonk weer omhoog kruipt in mijn keel. Dan zie ik ze. Ze liggen op de onderste tree van de trap, mijn sleutelbos, uitgespreid, de sleutels aan de ring netjes naast elkaar in een rechte rij, als de tanden van een kam. De sleutelhanger, het zilveren blaadje dat Daan me gaf toen ik dit huis kocht, ligt er plat bovenop. Alsof iemand ze daar met zorg heeft neergelegd.

Ik heb ze daar niet neergelegd. Dat weet ik zeker.

Toch?

2

Twee klopjes

De verdachte heet Paweł. Hij is negenentwintig en zit zo dicht tegen me aan dat zijn knie bij elke zin even tegen de mijne stoot. Dat hoort bij het werk. Ik zit naast hem, niet tegenover hem, en fluister alles wat er in de zaal klinkt in zijn oor, zin voor zin, terwijl de rechter, de officier en de advocaat gewoon doorpraten alsof wij er niet zijn.

De officier van justitie praat inderdaad alsof hij een trein moet halen. Ik vang zijn zinnen op en geef ze door in het Pools, zacht en vlak, zonder de haast over te nemen. Als hij geïrriteerd met zijn pen op tafel tikt, tik ik niet mee.

Als de rechter Paweł vraagt wat er die avond in de supermarkt is gebeurd, buigt hij zijn hoofd en zegt iets tegen zijn handen.

Nie chciałem jej uderzyć.

Ik sta op en zeg het hardop, naar de rechter toe. 'Ik wilde haar niet slaan.'

De advocaat knikt alsof dat goed nieuws is. Niemand anders hoort wat ik hoor: dat hij niet zei dat hij het niet heeft gedaan. Hij zei dat hij het niet wilde. Dat is iets anders, en mijn werk is om precies dat verschil heel te laten, niet groter te maken en niet kleiner. Wat de rechter ermee doet, is aan de rechter.

Paweł kijkt me even van opzij aan, alsof hij wil controleren of ik het goed heb doorgegeven. Ik knik naar hem, en hij kijkt weer naar zijn handen.

De griffier zit links van de rechter en typt alles mee. Onder de zwarte mouw van haar toga rinkelen bij elke aanslag haar armbanden, zacht, als belletjes aan een deur in de verte. Megan doet ze nooit af, ook niet als een rechter er met opgetrokken wenkbrauwen naar kijkt. Ik zou haar uit duizend griffiers herkennen, met mijn ogen dicht. Niet aan de armbanden. Aan haar aanslagen. Elke griffier typt anders: de een als motregen op een dakraam, de ander als iemand die van ongeduld met een vinger op tafel tikt, en Megan typt zoals ze praat: snel, hard, met af en toe een klap op de spatiebalk waar de verdachte van opkijkt.

* * *

We lunchen in de kantine, aan het tafeltje bij het raam. Megan gooit haar toga over de stoelleuning, scheurt het plastic van een broodje kaas en neemt een grote hap, nog voor ze goed en wel zit.

'Claire had een nachtmerrie,' zegt ze met volle mond. 'Over een wolf in de wasmachine. Om vier uur vannacht zat ik op mijn knieën voor die klotetrommel met een zaklamp, tussen de vuile onderbroeken, om te bewijzen dat er geen wolf in zat.' Ze wijst met haar broodje naar mij. 'Maar jij ziet er nog beroerder uit dan ik, en dat is knap, want ik zie eruit als een overreden das.'

'Tijme kwam laat thuis.'

'Hoe laat?'

'Een uur of drie.'

Megan stopt met kauwen. 'Drie uur. Op een doordeweekse avond. Was hij de bloemetjes buiten zetten?' Megan wantrouwt mannen nog meer dan ik, en zij zegt het hardop, wat ik nooit doe. Ze is goudeerlijk, en vreemd genoeg doet het nooit pijn, alsof ze de waarheid eerst even tussen haar handen warm wrijft voordat ze hem aan je geeft.

'Hij was bij Joris,' zeg ik. 'Voetbal kijken.'

'Op een woensdag.'

'Er was een Europese wedstrijd.'

Ik weet niet of dat waar is. Ik zeg het toch, en in mijn eigen oren klinkt het zo vanzelfsprekend dat ik het bijna geloof. Megan trekt één wenkbrauw op, zo hoog dat het pijn moet doen, en neemt nog een hap.

'Ik hoor iets met ballen, dat geloof ik direct,' zegt ze met volle mond.

'Op de trap?' Megan houdt haar broodje halverwege haar mond stil.

'Op de onderste tree. Netjes neergelegd.'

'Dan heeft Messi ze laten vallen toen hij om drie uur naar binnen strompelde.'

'Hij heeft zijn eigen sleutels.'

'Dan heb je ze er zelf neergelegd en ben je het vergeten.' Ze haalt haar schouders op en haar armbanden rinkelen mee. 'Ik vond vorige week de afstandsbediening in de koelkast. Naast de kaas. En mijn telefoon in de wasmand. Ik vond hem pas toen ik mezelf belde met de tablet van Claire en de hele mand begon te zoemen. Welkom bij de club, schat. Er zijn geen koekjes.'

Ik lach, omdat zij lacht, en omdat het een verklaring is waar ik iets mee kan. Ik ben het waarschijnlijk vergeten. Ik sliep slecht, ik was moe, ik heb ze in mijn hand gehad toen ik naar boven liep en ze op de tree gelegd om mijn tas beter vast te pakken. Zoiets.

Alleen hang ik mijn sleutels altijd op. Altijd.

Onder de tafel pak ik mijn telefoon en open de groepsapp met mijn broers. Daan heeft hem jaren geleden aangemaakt en *De Muur* genoemd, en niemand anders zou begrijpen waarom. Ik typ twee woorden.

tik tik

Het is ons codewoord om elkaar te laten weten dat we er zijn. Thuis mochten we vaak niet praten, omdat we dan Anns serie verstoorden, en dan klopten we vanuit onze kamers twee keer op de muur van de ander. We klopten ook als Ann weer was uitgebarsten, meestal tegen Boaz, en het huis zo zwaar en stil was dat de lucht in de gang naar ijzer leek te smaken. Twee knokkels tegen het behang, en aan de andere kant een broer die terugklopte.

Daan antwoordt binnen een minuut, zoals altijd. Daan heeft zijn telefoon nooit ver weg, alsof hij al zijn hele leven wacht op een bericht dat hij niet mag missen.

Tik tik. Alles goed, Lil?

Ja. Moe.

Zondag koffie bij mij? Ik bak die cake die je lekker vindt.

Daan bakt al cake sinds hij elf was, omdat er toen niemand anders was die het deed.

Boaz reageert pas om drie uur 's middags, als ik alweer naast Paweł zit en mijn telefoon uit staat. Ik lees het later, op de parkeerplaats, met het portier van mijn auto open en een koude wind die mijn haar in mijn gezicht blaast. Geen hoofdletters, zoals altijd, en geen vraag.

tik tik. ik ben er.

* * *

Tijme is er niet als ik thuiskom. Op het aanrecht ligt een briefje in zijn hoekige, haastige handschrift: *Moet nog even weg, ben er voor het eten. Echt dit keer. X.* Er staat niet bij waar hij heen is.

Ik hang mijn sleutels aan het haakje en kijk er een paar tellen naar, en dan voel ik me belachelijk en loop ik door naar de keuken.

Terwijl de pasta kookt, scrol ik op mijn telefoon zonder echt te kijken. Foto's van mensen die ik ken van vroeger, een recept, een reclame voor hardloopschoenen. Dan blijft mijn duim hangen.

Het is een simpele post: een donkerblauw vlak met witte letters, van een account dat ik niet volg. *Praktijk Stilwater*, staat erboven, *psychologie & traumabehandeling*, met daaronder in kleine grijze letters *Voorgesteld voor jou*.

'Stel je niet aan.' Vier woorden. En een kind leert dat wat het voelt, er niet toe doet.

Ik lees het en ik hoor het niet in de stem van een psycholoog. Ik hoor het in de stem van mijn moeder, schel en verveeld, vanaf de bank, met een glas in haar hand. Ik ruik zelfs de wijn.

De pasta kookt over. Het water sist op het vuur en ik draai het gas uit zonder mijn ogen van het scherm te halen.

Onder de post staat een langere tekst, die ik open tik. Over de gevolgen van opvoeding waarbij geen ruimte is voor de emoties van kinderen. Over volwassenen die nog steeds denken dat ze zich aanstellen, ook als ze dat niet doen. Over hoe je dat kunt afleren. Het is niet ingewikkeld geschreven. Het is geschreven alsof iemand naast me zit en zachtjes praat, zoals ik naast Paweł zat.

Ik zoek naar het woord dat niet klopt, zoals ik bij elke tekst doe. Ik vind het niet.

De post is een uur geleden geplaatst. Geen reacties. Nul likes.

Ik druk op het hartje. En dan, zonder dat ik goed weet waarom, ook op het kleine bladwijzertje rechtsonder, zodat ik hem terug kan vinden.

3

Stel je niet aan

Ik was elf en fietste met een vriendin uit mijn klas naar huis, zo dicht naast elkaar dat onze sturen in elkaar haakten. Zij viel boven op mij en stond meteen weer op. Mijn broek was bij de knie opengescheurd, en daaronder lag de huid open: een rafelige snee vol gruis. Er zat een scherpe pijn in, die bij elke beweging stak alsof iemand er een speld in ronddraaide, en daaronder een doffe, beurse pijn die tot in het bot leek te zitten. Bij haar thuis mocht ik bellen. Ik vroeg of mama me kwam halen.

'Je kunt toch lopen?' zei ze. Op de achtergrond hoorde ik de televisie.

Ik liep. Het hele eind, naast mijn fiets met het scheve stuur, met mijn broekspijp die aan de wond bleef plakken. Ik huilde niet. Ik had het bewaard voor thuis, waar mama was.

Mama zat op de bank met haar benen onder zich gevouwen en een glas in haar hand. Op televisie liep haar serie, die waarin de vrouwen altijd ruzie hadden in grote, lichte keukens, en het geluid stond zo hard dat ze me pas hoorde toen ik naast haar stond.

'Mama, kijk.'

Ik trok mijn gescheurde broekspijp omhoog. Ze keek niet naar mijn knie. Ze keek naar het scherm, waar net iemand een deur dichtsmeet, en toen pas, met een zucht alsof ik haar iets had afgepakt, naar mij.

'Stel je niet aan.'

'Het bloedt.'

'Je hebt niks. Ga het afspoelen, en kom niet aan de bank met dat been.' Ze nam een slok en zette het glas op de leuning, precies op de plek waar al een rode kring in de stof zat. 'Jezus, Lilly. Dat je me daarvoor belde.'

Ik ging niet weg. Ik weet niet meer waarom. Misschien omdat het pijn deed, misschien omdat ik elf was en nog dacht dat ze, als ik maar lang genoeg bleef staan, alsnog zou kijken. Ik stond daar en de tranen kwamen toch, en ik hoorde mezelf snikken, dat hoge, hikkende geluid waarvan ik wist dat ze er een hekel aan had.

'Help haar dan.'

Boaz stond in de deuropening. Hij was dertien en al bijna net zo lang als mama, met schouders die te breed leken voor de rest van zijn lijf, en hij keek niet naar mij. Hij keek naar haar.

In de kamer viel alles stil. Zelfs de serie leek zachter te klinken, alsof de vrouwen in hun lichte keukens ook hun adem inhielden.

'Wat zei je?'

'Ze bloedt. Help haar.'

'Jij moet je grote mond houden.'

'Ik heb geen grote mond,' zei Boaz. 'Lilly heeft pijn. Help haar.'

Mama stond op. Ze deed het langzaam, en dat was erger dan snel. Haar glas bleef op de leuning staan en wiebelde even.

Toen zag ik haar gezicht. Haar ogen werden groot en zwart, alsof er achter haar pupillen iets was dichtgegaan, en haar kaken verstijfden tot haar lippen nog maar een dunne, witte streep waren. In haar mondhoeken glom speeksel. Dat gezicht kende ik.

Ik weet niet wie mijn arm pakte. Ik denk Daan. Ineens stond ik in de gang, toen op de trap. Daarna zat ik in mijn kamer, met de deur dicht, op de grond met mijn rug tegen het bed en mijn knie opgetrokken tegen mijn borst, het bloed donker in de stof van mijn broek.

Ik heb het nooit gezien. Ik heb het altijd gehoord.

Eerst haar stem. Mama schreeuwde nooit echt, niet hoog en hysterisch zoals de moeders op televisie. Haar stem werd juist lager en harder, gesist tussen haar tanden door, elk woord los van het vorige, zo scherp dat het door de vloer heen tot in mijn kamer

sneed. Dan zijn stem, één keer, laag. Dan iets wat ik toen nog niet kende en wat ik nu uit duizend geluiden zou herkennen: het rammelen van de kapstok in de gang, de klik van een kledinghanger die iemand van de stang trekt.

Ik legde mijn middelvinger over mijn wijsvinger. Ik kneep mijn ogen dicht.

Niet voor mij.

Het was niet voor mij. Boaz moest het ontgelden, voor mij. En ik zat daar met mijn vingers gekruist en wist dat elke keer dat ik dat dacht, het voor hem werd, en ik dacht het toch.

Boaz huilde niet. Dat was het ergste. Ik hoorde de slagen, droog en plat, en daartussen hoorde ik hem ademen, zwaar en kort, door zijn neus, zoals hij ademde als hij op de voetbalclub een sprint had getrokken. Geen geluid uit zijn mond. Alsof hij dat aan haar niet wilde geven.

Toen hield het op. Er klonken stappen op de trap, snel en hard, met de negende tree die knalde, en de deur van zijn kamer sloeg zo hard dicht dat het raam ervan rammelde.

En toen kwam het andere geluid.

Eén enkele bonk, zo hard dat het raam weer trilde, zoals het altijd trilde als er in dat huis iets werd geslagen. Zijn vuist tegen de scherpe rand van zijn kledingkast. Ik wist het meteen. Ik wachtte op de volgende, maar die kwam niet. Boaz wist net zo goed als ik dat mama bij een tweede klap de trap weer op zou komen, en dat het dan opnieuw zou beginnen.

Daarna was het stil.

Ik hield mijn adem in. Ik telde. Ik kwam tot veertig voordat ik hem hoorde: een lang, sissend geluid tussen zijn tanden door, dat maar niet ophield.

Ik klopte op de muur. Twee keer. Daan klopte meteen terug, en ik hoorde zijn deur opengaan en zijn voorzichtige stappen over de overloop, naar de kamer van Boaz.

Ik wist wat ik moest doen. Ik had het al eens eerder gedaan.

De slaapkamer van mama was aan het eind van de overloop, en daar stond de telefoon, op haar nachtkastje, naast een pot nacht-

crème en een boek dat al jaren op dezelfde bladzijde openlag. Ik sloop erheen op mijn sokken, langs de randen van de vloer, waar het hout niet kraakte. Beneden stond de televisie weer aan. Ze kéék gewoon verder.

Het nummer van mijn oom kende ik uit mijn hoofd. Toen ik negen was, had ik het zo vaak met balpen op de binnenkant van mijn pols geschreven dat ik het nu nog zou kunnen opzeggen als iemand me midden in de nacht wakker maakte.

Hij nam op bij de tweede keer overgaan.

'Kun je komen?' fluisterde ik. 'Het is Boaz.'

Hij vroeg niet wat er was. Hij zei alleen: 'Tien minuten.'

* * *

Hij was er in acht. Ik hoorde zijn auto op de grindoprit, het kraken van de stenen onder de banden. De bel. Daarna de stem van mama, schel en verontwaardigd, die vroeg wat hij hier kwam doen en wie hem had gebeld en dat het een stelletje aanstellers was, allemaal, dat ze niet wist wie ze zo had opgevoed.

Mijn oom zei niets terug. Hij liep langs haar heen de trap op, met zware, rustige stappen die ik nooit eerder in dat huis had gehoord, en even later kwam hij weer naar beneden, met Boaz naast zich. Boaz hield zijn rechterhand tegen zijn buik, in een theedoek die Daan eromheen had gewikkeld, en hij keek niet op.

Ik zat boven aan de trap, op de bovenste tree, met mijn kapotte knie onder me gevouwen, zodat niemand hem kon zien. Het deed pijn. Ik bleef zo zitten en zag ze gaan. Bij de voordeur draaide mijn oom zich om en keek omhoog, naar mij. Ik schoof mijn been nog iets verder onder me, tot de wond brandde.

'Gaat het, Lil?'

Ik knikte.

Boaz bleef op de drempel staan. Hij keek omhoog, één keer, en zijn lippen bewogen zonder geluid.

Fiets. Paal. Oké?

Ik knikte nog een keer, langzaam, zodat hij het zeker zag.